

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ภายหลังการกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และพัฒนารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ซึ่งเป็นบุคคลที่เคยถูกคุมขังจากการกระทำความผิดต่อกฎหมาย เพื่อก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่ชุมชนอย่างน้อย 1 – 2 ปี โดยคำนึงถึงผู้ที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา จำนวน 23 คน โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ใน 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านจิตใจ และด้านความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันการหวนกลับไปใช้ความรุนแรงอีกครั้งและการคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม มีรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่ ในการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง และขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่เป็นพื้นที่วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภोजะนะ อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอนาทวี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบ และมีกลุ่มบุคคลที่เคยถูกคุมขังจากการกระทำความผิดต่อกฎหมาย เพื่อก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อาศัยอยู่ ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยคณะผู้วิจัยจะจําเลือกกลุ่มตัวอย่างอดีตผู้ถูกควบคุมตัวจากการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่จังหวัดยะลา จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนอำเภอบันนังสตา และชุมชนอำเภอมือง และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนอำเภอมือง ชุมชนอำเภอรือเสาะ และชุมชนอำเภอบาเจาะ

2. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ ได้ผ่านการรับรองด้านจริยธรรมสำหรับการวิจัยที่ในมนุษย์ จากศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Research Code: PSU IRB 2022-LL-Peacestudies-021 (Internal) ซึ่งก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ และมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยได้หากรู้สึกไม่สบายใจ ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และการนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวม

3. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และพัฒนารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ มุ่งสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านจิตใจ และด้านความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันการทวนกลับไปใช้ความรุนแรงอีกครั้ง การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ โดยมุ่งศึกษาด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยการศึกษาแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคม และการปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ และระยะที่ 3 สรุปผลการปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ โดยการนำเสนอแนะมาปรับรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ดำเนินการ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจำนวนอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยคณะผู้วิจัยประสานและขอข้อมูลจากหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 กองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนราธิวาส สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดปัตตานี สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด

ยะลา และกลุ่มด้วยใจ (หน่วยงาน NGO ในพื้นที่) และรวบรวมจากรายงานคดีความมั่นคงของรัฐ ศาลในเขตอำนาจสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 9 สำนักงานแผนและงบประมาณ กระทรวงยุติธรรม

2. ศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1) อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่จังหวัดยะลา จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนอำเภอบันนังสตา และชุมชนอำเภอเมือง และกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชน ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนอำเภอเมือง ชุมชนอำเภอเรือเสาะ และชุมชนอำเภอบาเจาะ รวมจำนวน 23 คน

2) ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

2.1) ผู้บริหารและผู้แทนกองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการติดตามดูแลช่วยเหลือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

2.2) ผู้บริหารและผู้แทนศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการติดตามประเมินสุขภาพจิต การเยียวยาด้านจิตใจ การฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

2.3) ผู้บริหารและผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพสำหรับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

2.4) ผู้บริหารและผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

2.5) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ดูแลงานด้านความยุติธรรมและการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

3) บุคคลใกล้ชิดในครอบครัวของอดีตผู้ถูกควบคุมตัว ครอบครัวละ 1 - 2 คน

4) ผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาในชุมชนที่อดีตผู้ถูกควบคุมตัว อาศัยอยู่ ชุมชนละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน

5) ตัวแทนภาคประชาสังคม/NGO ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบประเมินด้านสุขภาพจิต จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบประเมินความเครียด (ST5) แบบคัดกรองความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (PTSD) และแบบประเมินผลกระทบทางจิตใจหลังเกิดเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (PISCES -10) ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรฐานที่พัฒนาโดยกรมสุขภาพจิต

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interviews) มีลักษณะประเด็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และการช่วยเหลืออดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม สำหรับกลุ่มหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และ 2) แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความต้องการช่วยเหลือของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม สำหรับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ

ทำการหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านการดำเนินงานฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านจิตใจหรืออดีตผู้ต้องขัง/กลุ่มเปราะบาง ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการแก้ปัญหาความมั่นคง จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และความเข้าใจ จากนั้นนำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ฉบับ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงข้อคำถาม และนำแบบสัมภาษณ์ฉบับแก้ไขไปใช้ประกอบการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย มีตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และการช่วยเหลือ อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม (สำหรับกลุ่มหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่)	
วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและมุมมองของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เกี่ยวกับ สภาพด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และการช่วยเหลืออดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมาย พิเศษต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ทราบมุมมองต่อสถานการณ์และสภาพปัญหาใน ทุกมิติ	
ประเด็นคำถามหลัก	ประเด็นคำถามย่อย
1. ขอให้ท่านเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแล ช่วยเหลืออดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ หลัง ปลอ่ยกลับคืนสู่ชุมชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้	<ul style="list-style-type: none"> - การดูแลช่วยเหลือด้านการฟื้นฟูจิตใจ - การดูแลช่วยเหลือด้านการใช้ชีวิต - การดูแลช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ - การดูแลช่วยเหลือด้านสังคม - ฯลฯ
2. ในความเห็นของท่าน ความคิด/ความเชื่อของอดีตผู้ ถูกควบคุมตัวฯ เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชนหลัง ปลอ่ยเป็นอย่างไร กรุณายกตัวอย่างประกอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิด/ความเชื่อด้านสังคม - ความคิด/ความเชื่อด้านจิตใจ - ความคิด/ความเชื่อด้านการใช้ชีวิต - ฯลฯ

แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความต้องการช่วยเหลือของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม (สำหรับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ)	
วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับมุมมองต่อผลกระทบที่ได้รับ และการรับรู้การช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาในทุกมิติ 2. เพื่อสำรวจความต้องการช่วยเหลือ สนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข	
ประเด็นคำถามหลัก	ประเด็นคำถามย่อย
1. ภายหลังได้รับการปล่อยตัวกลับสู่ชุมชน ในช่วง 1 - 2 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ท่านได้รับผลกระทบ/มีปัญหาในด้านใดบ้าง	- ผลกระทบ/สภาพปัญหาด้านจิตใจ - ผลกระทบ/สภาพปัญหาด้านคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม - อื่น ๆ
2. ท่านเคยได้รับการดูแล ช่วยเหลือ การสนับสนุนฟื้นฟู ด้านการใช้ชีวิต/อาชีพการงาน/รายได้/การเงิน หรือไม่ อย่างไร	- มีหน่วยงานใดบ้างเข้ามาช่วยเหลือ ดูแล - หน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ให้การช่วยเหลือ ดูแลอย่างไรบ้าง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ บุคคลใกล้ชิดในครอบครัวของอดีตผู้ถูกควบคุมตัว และผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนา คณะผู้วิจัยได้ทำการประสานงานกับศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 เพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในตำแหน่งนักจิตวิทยาคลินิก นักจิตวิทยาให้คำปรึกษา และนักวิชาการสาธารณสุข ที่เป็นชาวมุสลิม เพื่อเป็นทีมประเมินด้านสุขภาพจิต และเป็นทีมเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับคณะผู้วิจัย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม และตัวแทนภาคประชาสังคม/NGO ในพื้นที่ คณะผู้วิจัยทำการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและออกหนังสือขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งส่งแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ไปล่วงหน้า ทั้งนี้ ในการสัมภาษณ์ใช้ 2 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า และสัมภาษณ์ออนไลน์ โดยพิจารณาเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์จากความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

1) **ข้อมูลเชิงปริมาณ** ผลจากการประเมินด้านสุขภาพจิต คือ แบบประเมินความเครียด (ST5) แบบคัดกรองความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (PTSD) และแบบประเมินผลกระทบทางจิตใจหลังเกิดเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (PISCES -10) ทำการแปลผลคะแนนการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสุขภาพจิต

2) **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาว่ายังขาดประเด็นใด หากพบว่าขาดประเด็นใด คณะผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำไปสร้างข้อสรุปต่อไป โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลจะจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามกรอบคำถามการวิจัยหลัก ซึ่งในขั้นตอนนี้มีผู้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เริ่มจากการให้รหัสเปิดข้อมูล (Open Coding) เชื่อมโยงข้อมูลที่ให้รหัสแล้ว (Axial Coding) และจัดเป็น Category เชื่อมโยงอย่างมีความหมายโดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เผยแพร่ก่อนหน้า (ทั้งในประเทศและต่างประเทศสำหรับบริบทของประเทศไทย) เป็นแนวทาง และสุดท้ายดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Source Triangulation) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สถานะแตกต่างกันมายืนยันความถูกต้อง เพื่อดูว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลยังคงเหมือนเดิมหรือไม่

การวิจัยระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ ดำเนินการโดย

1. **ศึกษารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคม** มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1.1 **การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบ/แนวทางการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข**

1.1.1 **ผู้ให้ข้อมูล** แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1) **ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** ในการสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

1.1) **ผู้บริหารและผู้แทนกองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า** ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการติดตามดูแลช่วยเหลือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

1.2) ผู้บริหารและผู้แทนศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการติดตามประเมินสุขภาพจิต การเยียวยาด้านจิตใจ การฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

1.3) ผู้บริหารและผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพสำหรับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

1.4) ผู้บริหารและผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

1.5) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ดูแลงานด้านความยุติธรรมและการอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

2) บุคคลใกล้ชิดในครอบครัวของอดีตผู้ถูกควบคุมตัว ครอบครัวละ 1 - 2 คน

3) ผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาในชุมชนที่อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษอาศัยอยู่ ชุมชนละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน

4) ตัวแทนภาคประชาสังคม/NGO ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีลักษณะประเด็นคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แนวทาง/รูปแบบการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข สำหรับกลุ่มหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ทำการหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านการดำเนินงานฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านจิตใจหรืออดีตผู้ต้องขัง/กลุ่มเปราะบาง ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการแก้ปัญหาความมั่นคง จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และความเข้าใจ จากนั้นนำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าแบบสัมภาษณ์ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุง ข้อคำถามและนำแบบสัมภาษณ์ฉบับแก้ไขไปใช้ประกอบการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย มีตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

แบบสัมภาษณ์แนวทาง/รูปแบบการช่วยเหลือ สนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข (สำหรับกลุ่มหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่)	
วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ 1. เพื่อศึกษาแนวทาง/รูปแบบการช่วยเหลือ สนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข	
ประเด็นคำถามหลัก	ประเด็นคำถามย่อย
1. ในความเห็นของท่าน แนวทาง/รูปแบบการช่วยเหลืออดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข ควรเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด	- หน่วยงานใดบ้างควรเข้ามามีส่วนร่วมให้การสนับสนุนช่วยเหลือ - บทบาทของหน่วยงานท่านต่อการดูแลช่วยเหลืออดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ - แนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุนฟื้นฟูควรเป็นอย่างไร
2. ในความเห็นของท่าน อะไรคือสิ่งสำคัญ (ปัจจัย/องค์ประกอบ) ที่จะทำให้การช่วยเหลืออดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ ประสบความสำเร็จ	

1.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ และผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนา คณะผู้วิจัยได้ทำการประสานงานกับศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 เพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในตำแหน่งนักจิตวิทยาคลินิก นักจิตวิทยาให้คำปรึกษา และนักวิชาการสาธารณสุขที่เป็นชาวมุสลิม เพื่อเป็นทีมเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับคณะผู้วิจัย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม และตัวแทนภาคประชาสังคม/NGO ในพื้นที่ คณะผู้วิจัยทำการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและออกหนังสือขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งส่งแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ไปล่วงหน้า ทั้งนี้ ในการสัมภาษณ์ใช้ 2 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า และสัมภาษณ์ออนไลน์ โดยพิจารณาเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์จากความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

1.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กัน เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาว่ายังขาดประเด็นใด หากพบว่าขาดประเด็นใด คณะผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำไปสร้างข้อสรุปต่อไป โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลจะจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามกรอบคำถามการวิจัยหลัก ซึ่งในขั้นตอนนี้ มุ่งเน้นวิเคราะห์แนวทาง/รูปแบบการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ

กลับคืนสู่สังคม การวิเคราะห์เริ่มจากการให้รหัสเปิดข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลที่ให้รหัสแล้ว และจัดเป็น Category เชื่อมโยงอย่างมีความหมายโดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เผยแพร่ก่อนหน้า (ทั้งในประเทศ และต่างประเทศสำหรับบริบทของประเทศไทย) เป็นแนวทาง และสุดท้ายดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สถานะแตกต่างกัน มายืนยันความถูกต้อง เพื่อดูว่าเมื่อผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลยังคงเหมือนเดิมหรือไม่

1.2. ยกวางรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ กลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัย นำผลการศึกษารูปแบบปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลช่วยเหลือ และความ ต้องการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ที่เป็นผลจากการวิจัยระยะที่ 1 และผลการศึกษารูปแบบ/แนวทางการช่วยเหลือ สนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข ที่เป็น ผลจากการวิจัยระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1.1 มาเขียนเป็นร่างรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วย กฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์

1.3 ตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัว ด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยการ จัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อน สนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมฯ ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 6 กลุ่ม รวมจำนวน 23 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้แทนกองงานใจสู้สันติ ศูนย์สันติวิธี กองอำนวยการรักษาความมั่นคง ภายในภาค 4 ส่วนหน้า ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการติดตามดูแลช่วยเหลือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 3 คน
- 2) ผู้แทนศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการติดตามประเมิน สุขภาพจิต การเยียวยาจิตใจ การฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 3 คน
- 3) ผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการ พัฒนาทักษะการประกอบอาชีพสำหรับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 4) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ดูแลงานด้านความ ยุติธรรมและการอำนวยความเป็นธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 5) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ดูแลงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 4 คน

- 6) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 4 คน
- 7) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 5 คน

2. ปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมฯ เป็นการขับเคลื่อนสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังกลับคืนสู่สังคมฯ โดยมุ่งเน้นฟื้นฟูคุณภาพชีวิต 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านจิตใจ และด้านความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ ผ่านวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ เป็นบุคคลที่เคยถูกคุมขังจากการกระทำความผิดต่อกฎหมาย เพื่อก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่ชุมชนอย่างน้อย 1 – 2 ปี โดยคำนึงถึงผู้ที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา และมีความพร้อมด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิต ซึ่งมีจำนวน 21 คน จากเดิมมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 23 คน แต่ภายหลังจากการประเมินด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิต ในการวิจัยระยะที่ 1 พบว่ามีจำนวน 2 คน ที่พบอาการทางด้านจิตเวช อยู่ในระดับที่เสี่ยงต่อการทำกิจกรรมวิจัยร่วมกับบุคคลอื่นและจำเป็นต้องพบจิตแพทย์เพื่อทำการรักษาต่อไป ในการจัดกิจกรรมวิจัยได้ใช้พื้นที่กลางที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ มีรายละเอียดเกี่ยวกับดำเนินการ ดังนี้

2.1 กิจกรรมที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ มีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 การวางแผน 1 (Planning 1) เป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมสมองร่วมกันกำหนดเป้าหมายและออกแบบกิจกรรมสำหรับเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมฯ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ จำนวน 19 คน ประกอบด้วย

- 1) นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 จำนวน 4 คน
- 2) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ดูแลงานด้านความยุติธรรมและการอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ดูแลงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 4 คน
- 4) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 4 คน
- 5) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 5 คน

ผลลัพธ์ที่ได้ในขั้นตอนนี้คือ แผนกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมฯ

2.1.2 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการสังเกต 1 (Acting and Observing 1)

เป็นขั้นตอนการนำแผนกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจัดกิจกรรมพัฒนาร่วมกัน ทั้งสองจังหวัด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ จำนวน 37 คน ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่ชุมชนอย่างน้อย 1 – 2 ปี ที่มีความพร้อมด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิต จำนวน 21 คน
- 2) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 จำนวน 4 คน
- 3) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา จำนวน 4 คน
- 4) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 5) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 10 คน

โดยในขั้นตอนนี้ก่อนเริ่มทำกิจกรรมแรกจะทำการประเมินความสุขของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยทุกคน โดยใช้แบบประเมินความสุขของคนไทย ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรฐาน นอกจากนี้ ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษระหว่างการทำกิจกรรม การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิด/ความรู้สึกต่อตนเอง ต่อการทำกิจกรรม และต่อผู้ร่วมทำกิจกรรม

2.1.3 การสะท้อนผลการปฏิบัติ 1 (Reflecting 1) เป็นการสะท้อนผลภายหลัง

จากการจัดกิจกรรม โดยการสัมภาษณ์อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองในประเด็นเกี่ยวกับความพร้อมที่จะกลับคืนสู่ชุมชนด้านความรู้สึก ความคิด และมุมมองต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน และทำการทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action Review) สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับความพร้อมที่จะกลับคืนสู่ชุมชน และประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรม โดยนำข้อมูลจากการสังเกตการทำกิจกรรม ผลการสัมภาษณ์ต่างๆ มาป้อนเพื่อสะท้อนผลการจัดกิจกรรม โดยการจัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

- 1) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 จำนวน 4 คน
- 2) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา จำนวน 2 คน
- 3) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 1 คน
- 4) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 8 คน

2.2 กิจกรรมที่ 2 การปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ มีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 การวางแผน 2 (Planning 2) เป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมสมองร่วมกันกำหนดเป้าหมายและออกแบบกิจกรรมสำหรับปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ ของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมฯ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ จำนวน 23 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพสำหรับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 2) นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 จำนวน 4 คน
- 3) ผู้แทนกองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการติดตามดูแลช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 4) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ดูแลงานด้านความยุติธรรมและการอำนวยความสะดวก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน
- 5) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ดูแลงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 4 คน
- 6) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 4 คน
- 7) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 5 คน

ผลลัพธ์ที่ได้ในขั้นตอนนี้คือ แผนกิจกรรมปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมฯ

2.2.2 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการสังเกต 2 (Acting and Observing 2) เป็นขั้นตอนการนำแผนกิจกรรมปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจัดกิจกรรมพัฒนาร่วมกันทั้งสองจังหวัด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ จำนวน 41 คน ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่ชุมชนอย่างน้อย 1 – 2 ปี ที่มีความพร้อมด้านสุขภาพกายและด้านสุขภาพจิต จำนวน 21 คน

2) ทีมวิทยากร จากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพสำหรับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

3) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 จำนวน 2 คน

4) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา จำนวน 4 คน

5) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 2 คน

6) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 10 คน

โดยในขั้นตอนนี้ก่อนเริ่มทำกิจกรรมจะทำการประเมินความสุขของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยทุกคน โดยใช้แบบประเมินความสุขของคนไทย ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรฐาน นอกจากนี้ ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษระหว่างการทำกิจกรรม การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิด/ความรู้สึกต่อตนเอง ต่อการทำกิจกรรม และต่อผู้ร่วมทำกิจกรรม

2.2.3 การสะท้อนผลการปฏิบัติ 2 (Reflecting 2) เป็นการสะท้อนผลภายหลังจากการจัดกิจกรรม โดยการสัมภาษณ์อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองในประเด็นเกี่ยวกับความพร้อมที่จะกลับคืนสู่ชุมชนด้านความคิดและมุมมองต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน ความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ และทำการทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action Review) สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับด้านความคิดและมุมมองต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน ความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ และประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรม โดยนำข้อมูลจากการสังเกตการทำกิจกรรม ผลการสัมภาษณ์ต่างๆ มาป้อนเพื่อสะท้อนผลการจัดกิจกรรม โดยการจัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1) ทีมวิทยากร จากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพสำหรับอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ในพื้นที่ จำนวน 2 คน

2) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 จำนวน 2 คน

3) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา จำนวน 2 คน

4) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 1 คน

5) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 8 คน

นอกจากนี้ ภายหลังจากจัดกิจกรรมปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมฯ ครบทั้ง 2 กิจกรรมแล้ว จะทำการประเมินความสุขของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยทุกคน โดยใช้แบบประเมินความสุขของคนไทย เพื่อเปรียบเทียบระดับความสุขของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษก่อนทำกิจกรรม และเมื่อสิ้นสุดการทำกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีลักษณะประเด็นคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 1 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ภายหลังจากทำกิจกรรมในกระบวนการวิจัย สำหรับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ

2) แนวคำถามสนทนากลุ่มภายหลังจากทำกิจกรรมในกระบวนการวิจัย สำหรับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ร่วมกิจกรรม

ทำการหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านการดำเนินงานฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านจิตใจ หรืออดีตผู้ต้องขัง/กลุ่มเปราะบาง ด้านสังคมสงเคราะห์ และด้านการแก้ปัญหาความมั่นคง จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และความเข้าใจ จากนั้นนำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าแบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามสนทนากลุ่ม มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงข้อคำถาม และฉบับแก้ไขไปใช้ประกอบการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และนำไปใช้ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย **มีตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ดังนี้**

แบบสัมภาษณ์ภายหลังจากทำกิจกรรมในกระบวนการวิจัย (สำหรับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ)
วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
1. เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ จากการทำกิจกรรมวิจัย ทั้งด้านความรู้สึกหรือความคิด พฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม
ประเด็นคำถามหลัก
1. ในระหว่างการทำกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการวิจัย ท่านเกิดความรู้สึกหรือความคิดเกี่ยวกับตนเอง ผู้ร่วมกิจกรรม หรือบุคคลอื่น อย่างไรบ้าง
2. หลังจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ท่านเห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับตนเอง และผู้ร่วมกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร
3. กิจกรรมใดที่ท่านคิดว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากที่สุด เพราะเหตุใด

แบบสัมภาษณ์ภายหลังการทำกิจกรรมในกระบวนการวิจัย (สำหรับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ)
4. อะไรคือการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน และผู้ร่วมกิจกรรม
5. หากจะจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ท่านต้องการพัฒนาด้านใด/พัฒนาเรื่องอะไร

แนวคำถามสนทนากลุ่มภายหลังการทำกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการวิจัย (สำหรับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ร่วมกิจกรรม)	
ประเด็นคำถามหลัก	ประเด็นคำถามย่อย
1. ในระหว่างการทำกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการวิจัย ท่านเกิดความรู้สึกหรือความคิดเกี่ยวกับตนเอง ผู้ร่วมกิจกรรม หรือบุคคลอื่น อย่างไรบ้าง	- ความคิด/ความเชื่อ/ทัศนคติ - พฤติกรรมการใช้ชีวิต/วิถีชีวิต - อื่นๆ
2. หลังจากการทำกิจกรรมร่วมกัน ท่านเห็นว่ากับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ และผู้ร่วมกิจกรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง อย่างไร	- ความคิด/ความเชื่อ/ทัศนคติ - พฤติกรรมการใช้ชีวิต/วิถีชีวิต - อื่นๆ
3. อะไรคือการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ และผู้ร่วมกิจกรรม	- ความคิด/ความเชื่อ/ทัศนคติ - พฤติกรรมการใช้ชีวิต/วิถีชีวิต - อื่นๆ
4. หากจะจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ท่านคิดว่ากลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ ควรได้รับการพัฒนาด้านใด/พัฒนาเรื่องอะไร	

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมอง และการทบทวนหลังปฏิบัติงาน ทำการวิเคราะห์เนื้อหา

2) ข้อมูลเชิงปริมาณ ผลจากการประเมินความสุข ทำการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

การวิจัยระยะที่ 3 สรุปผลการปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ หลังจากสิ้นสุดการวิจัยเข้าสู่ขั้นตอนการสรุปผล โดยทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น จากนั้นจัดทำเป็นคู่มือขับเคลื่อนรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่มีบทบาทหลักเกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้นำไปขับเคลื่อนในเชิงนโยบายอย่างเป็นทางการ

4. สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ

1. รวบรวมข้อมูลสถิติจำนวนอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวบรวมข้อมูลเอกสารและรายงานต่างๆ ข้อมูลจากหน่วยงาน/องค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง

2. ศึกษาและทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันด้านจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพเหลือ และความต้องการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษภายหลังการกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส รวมจำนวน 23 คน
- 2) ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย
  - 2.1) ผู้บริหารและผู้แทนกองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า
  - 2.2) ผู้บริหารและผู้แทนศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
  - 2.3) ผู้บริหารและผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
  - 2.4) ผู้บริหารและผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
  - 2.5) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3) บุคคลใกล้ชิดในครอบครัวของอดีตผู้ถูกควบคุมตัว ครอบครัวละ 1 - 2 คน
- 4) ผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาในชุมชนที่อดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ อาศัยอยู่ ชุมชนละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน
- 5) ตัวแทนภาคประชาสังคม/NGO ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

3. สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์

1. ศึกษารูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคม

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบ/แนวทางการช่วยเหลือสนับสนุนฟื้นฟูของอดีตผู้ถูกควบคุมตัว

- 1) ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของอดีตผู้ถูกควบคุมตัว จำนวน 12 คน ประกอบด้วย
  - 1.1) ผู้บริหารและผู้แทนกองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า
  - 1.2) ผู้บริหารและผู้แทนศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
  - 1.3) ผู้บริหารและผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
  - 1.4) ผู้บริหารและผู้แทนสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
  - 1.5) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) บุคคลใกล้ชิดในครอบครัวของอดีตผู้ถูกควบคุมตัว ครอบครัวละ 1 - 2 คน
- 3) ผู้นำชุมชนหรือผู้นำศาสนาในชุมชนที่อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ อาศัยอยู่ ชุมชนละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน
- 4) ตัวแทนภาคประชาสังคม/NGO ในพื้นที่ จำนวน 3 คน

1.2 ยกร่างรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมฯ โดยใช้วิธีการทางพฤติกรรมศาสตร์

1.3 ตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมฯ โดยการ จัดประชุมสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 6 กลุ่ม รวมจำนวน 23 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้แทนกองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า
- 2) ผู้แทนศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
- 3) ผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
- 4) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 5) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- 7) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

2. ปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมฯ ผ่านวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.1 กิจกรรมที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ มีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 การวางแผน 1 (Planning 1) ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมสมองร่วมกันกำหนดเป้าหมายและออกแบบกิจกรรมสำหรับเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 19 คน ประกอบด้วย

- 1) นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
- 2) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่
- 3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- 5) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

2.1.2 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการสังเกต 1 (Acting and Observing 1) เป็นการนำแผนกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจไปสู่การปฏิบัติ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ จำนวน 37 คน ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่ชุมชนอย่างน้อย 1 – 2 ปี
- 2) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
- 3) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา
- 4) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- 5) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 10 คน

ก่อนเริ่มทำกิจกรรมแรกจะทำการประเมินความสุข

2.1.3 การสะท้อนผลการปฏิบัติ 1 (Reflecting 1) เป็นการสะท้อนผลภายหลังจากการจัดกิจกรรม โดยการสัมภาษณ์การทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After Action Review) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

- 1) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
- 2) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา
- 3) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- 4) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

2.2 กิจกรรมที่ 2 การปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ มีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 การวางแผน 2 (Planning 2) เป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประชุมกลุ่มย่อยโดยระดมสมองร่วมกันกำหนดเป้าหมายและออกแบบกิจกรรมสำหรับปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ ของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวฯ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ จำนวน 23 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้แทนสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน
- 2) นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
- 3) ผู้แทนกองสานใจสู่สันติ ศูนย์สันติวิธี กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า
- 4) ผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 5) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่
- 6) ภาคประชาสังคม/NGO ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- 7) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

2.2 กิจกรรมที่ 2 การปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และความคิดในการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพ (ต่อ)

2.2.2 การนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการสังเกต 2 (Acting and Observing 2) เป็นขั้นตอนการนำแผนกิจกรรมปรับความคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชน และการสร้างรายได้/สร้างอาชีพเพื่อการดำรงชีพไปสู่การปฏิบัติ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 41 คน ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษ ภายหลังได้รับการปล่อยตัวกลับคืนสู่ชุมชนอย่างน้อย 1 – 2 ปี
- 2) ทีมวิทยากร จากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
- 3) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
- 4) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา
- 5) ภาคประชาสังคม/NGO
- 6) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ก่อนเริ่มทำกิจกรรมจะทำการประเมินความสุขของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยทุกคน

2.2.3 การสะท้อนผลการปฏิบัติ 2 (Reflecting 2) โดยการสัมภาษณ์อดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองและจัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

- 1) ทีมวิทยากร จากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด
- 2) ทีมวิทยากร นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ และจากศูนย์สุขภาพจิตที่ 12
- 3) ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา
- 4) ภาคประชาสังคม/NGO
- 5) ทีมวิจัยและผู้ช่วยวิจัย

ภายหลังการจัดกิจกรรมปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมฯ ครบทั้ง 2 กิจกรรมแล้ว ทำการประเมินความสุขของกลุ่มอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยทุกคน

ระยะที่ 3 สรุปผลการปฏิบัติการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯ

นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษฯฉบับสมบูรณ์
ที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่

1. รูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤตินิยมศาสตร์
2. คู่มือขับเคลื่อนรูปแบบการสนับสนุนฟื้นฟูอดีตผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกฎหมายพิเศษกลับคืนสู่สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการทางพฤตินิยมศาสตร์